

F.C. Smitsorgel 1857 van de Lambertuskerk te Someren

Het Smitsorgel werd in 1857 vervaardigd door orgelbouwer Franciscus Cornelis Smits uit Reek. De orgelkast is vervaardigd door de schrijnwerkers Smits (geen familie) uit Cuyk en Breuijssen uit Boxmeer.

Franciscus Cornelis Smits (1800-1876) (ook wel Frans I Smits of F.C. Smits) was een orgelbouwer uit Reek die vooral voor vele Noord-Brabantse kerken orgels heeft gebouwd. Na hem bracht zijn familie meer orgelbouwers voort. Dit leidde ertoe dat tussen 1818 en 1925 veel Smits-orgels zijn gebouwd. Heel veel kerken in het noordoosten van Noord-Brabant hebben een Smits-orgel. Frans Smits begon in 1815 samen met zijn broer Nicolaas Smits een orgelbouwbedrijf. Zij waren beiden autodidact. Nicolaas stierf echter in 1831.

Na F.C. Smits waren ook zijn zoon W.J. Smits (1844-1929) en zijn kleinzoon, F.C.J. Smits (1878-1928) actief als orgelbouwer.

Er zijn ongeveer 100 Smits-orgels gebouwd. Zij kenmerken zich door hun hoge kwaliteit. Hoewel de disposities afgeleid zijn van 18e-eeuwse Brabantse orgeltradities, wist Smits er eigenaardige disposities aan toe te voegen. De prestanten, die het karakter van het orgel bepalen, worden tot de mooiste van Europa gerekend. Daar staat tegenover dat het bedrijf Smits nooit de technische vernieuwingen heeft doorgevoerd die elders in zwang kwamen. Dit betekende uiteindelijk het einde van het bedrijf in de jaren 20 van de 20e eeuw.

In 1857 leverde de orgelmaker F.C. Smits in de Sint-Lambertuskerk (de Waterstaatskerk op de Postel) in Someren een tweeklaviers orgel op voor 3275 gulden. Vanwege de kosten werden van de in totaal 26 stemmen 14 stemmen gereserveerd. Evenals bij veel andere orgels van Smits werd de kas vervaardigd door Jacobus Beuijssen, schrijnwerker te Boxmeer voor het bedrag van 1967 gulden. Boven op de kas staan twee bazuin blazende engelen, voor het front links Cecilia met luit en rechts David met harp en daaronder twee musicerende engelen. In totaal kostte het orgel, inclusief het nieuwe oksaal en het vergulden, 5.700 gulden, waarvoor het kerkbestuur zelfs 4.500 gulden moest

lenen! In 1872 werd het orgel door de firma Franssen uit Roermond uitgebreid met een Viola di Gamba.

In 1925 namen de parochianen hun nieuwe (huidige) kerkgebouw in gebruik, waarna het orgel door de Gebr. Vermeulen uit Weert in 1927 werd overgeplaatst. Zij plaatsten een nieuwe pneumatische kegellade voor het Onderpositief en verwijderden het vrije Pedaal en vervingen de drie spaanbalgen door een magazijnbalg.

In 1963 werd het orgel door Vermeulen gerestaureerd en uitgebreid. Het kreeg een nieuwe moderne windvoorziening, een nieuw zelfstandig pedaal en voor het Onderpositief en Pedaal werden nieuwe mechanische laden vervaardigd. Op alle werken werden verende sleepsysteem aangebracht. Geheel naar de geest van die tijd werd de dispositie uitgebreid, waarbij voorbij gegaan werd aan de oorspronkelijke opzet van Smits.

In 1994 werden ook door Vermeulen herstelwerkzaamheden uitgevoerd en nieuwe registerknoppen en opschriften in de stijl van Smits aangebracht.

De restauratie, onder advies van Rogér van Dijk, werd in 2009/2010 uitgevoerd door Verschuieren Orgelbouw te Heythuysen. De klaviatuur werd hierbij gereconstrueerd, terwijl ook drie nieuwe spaanbalgen in Smits-factuur werden vervaardigd. Nieuwe eiken sleepladen werden gemaakt voor onderpositief en pedaal met gereserveerde posities voor zes nieuwe stemmen, waarbij de dispositie van de late 19e eeuw gold als uitgangspunt. De lade van het hoofdwerk en het historische Smits-pijpwerk werden gerestaureerd. Een deel van het pijpwerk uit 1963 is weer gebruikt, maar ook nieuw pijpwerk is in Smits-factuur bijgemaakt.

In 2011 vond de laatste grote restauratie (€300.000,-) van het orgel plaats. Door allerlei acties werd dit bij elkaar vergaard. De mensen konden pijpen adopteren.

In 2013 kon de gereserveerde Harmonica 8' B/D al worden toegevoegd, mogelijk gemaakt door een fonds van de Rabobank en geplaatst door Verschuieren Orgelbouw. Een vijftal registers in het Pedaal blijft gereserveerd.

Het orgel staat op de monumentenlijst

meer info : <http://www.brabantorgel.nl/Someren>

